

تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پولشویی در ساختار بانکی کشور
(مطالعه موردی بانک صادرات ایران)

*اصغر ابوالحسنی هستیانی^۱، قربان دانیالی^۲

۱. دانشیار اقتصاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. دانشجویی دکتری مدیریت کارآفرینی، پژوهشگاه شاخص پروژه شیخ صدوق، اصفهان، ایران.

تاریخ دریافت: (۹۶/۶/۱۲) تاریخ پذیرش: (۹۷/۴/۵)

Developing a Strategic Model for Money Laundering Prevention in
Banking System of Iran. (Case study: Bank Saderat Iran)

*Asghar Abolhasani Hastiani¹ Ghorban Daniali²

1. Associate professor of Economics, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Ph.D Candidate of Reseureh Institute of Sheikh Sadukh, Esfahan, Iran.

Received: (3/Sep/2017) Accepted: (26/June/2018)

Abstract

The issue of combating money laundering and its international and internal standards are very important that in accordance with these standards, the financial action group and even the International Bank for Recognition are conducting a ranking of the banks and the styles of them in the countries. In this regard and in accordance with the standards, the banking systems of each country are required to executive the bylaws and regulations which is related to anti-money laundering laws to pave the way for international cooperation. On this basis, it is important to develop and present a model for preventing and combating money laundering. The main purpose of this paper were developed to adopt by using content analysis method and utilizing the opinions of experts and exploratory analysis, Kolmogorov-Smirnov test, Delphi method, Bartlett test, Levine test and T-test with Using of SPSS22 dimensions, components and indicators of the desired model were extracted for Bank Saderat Iran and frameworks of the elements of the model. Furthermore the model was evaluated and the results show that the measures taken to prevent and combat money laundering are not consistent with the international standards developed by the financial group.

Keywords

Money Laundering, Money laundering Prevention, Iran Banking System.

چکیده

موضوع مبارزه با پولشویی و استانداردهای آن در ابعاد بین‌المللی و داخل کشورها از اهمیت خاصی برخوردار است تا جای که گروه اقدام مالی و حتی بانک تسویه بین‌المللی با عنایت به این استانداردها به رتبه‌بندی بانک‌ها و سبک‌های مترتب بر آن در کشورها مبادرت می‌نمایند. در این راستا سیستم‌های بانکی هر کشور موظف‌اند با پیاده‌سازی نظامات و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین مبارزه با پولشویی خود در جهت استانداردهای مذکور حرکت نمایند و هم مسیر را برای مراودات بین‌المللی هموار نمایند. بر این مبنا تدوین و ارائه الگوی پیشگیری و مبارزه با پولشویی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در مقاله حاضر نیز هدف اصلی تدوین چنین الگویی می‌باشد برای اتخاذ این امر با استفاده از روش تحلیل محتوا و بهره‌گیری از نظرات خبرگان امر و آنالیز اکتشافی، آزمون کلموگروف- اسمیرنف، روش دلفی، آزمون بارتلت، آزمون لوین و تی تست با استفاده از SPSS22 ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی مطلوب برای بانک صادرات ایران استخراج و چارچوب‌های عناصر الگو تدوین گردید. در ادامه الگوی موردنظر ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد اقدامات به‌عمل آمده درخصوص پیشگیری و مبارزه با پولشویی در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی تدوین شده توسط گروه مالی، انطباق کامل ندارد.

واژه‌های کلیدی

پولشویی، پیشگیری از پولشویی، سیستم بانکی ایران.

*Corresponding Author: Asghar Abolhasani Hastiani

E-mail: danialy. abolhasuni@pnu.ac.ir

* نویسنده مسئول: اصغر ابوالحسنی هستیانی

مقدمه

پولشویی از جمله فعالیت‌های ناسالم اقتصادی است که خود زائیده و در عین حال تکمیل‌کننده فعالیت‌های مجرمانه دیگری به حساب می‌آید. چنین فعالیتی به دلیل اینکه اقتصاد کشورها، روابط اجتماعی و سیاسی آن‌ها را نیز تحت تأثیر منفی و زیان‌بار خود قرار می‌دهد، بررسی اثرات منفی و نحوه مبارزه با آن در دستور کار سیاست‌گذاران اقتصادی و مورد توجه دستگاه قضایی کشورها قرار گرفته است. گرچه تلاش زیادی در جهت مبارزه با این جرم مالی انجام گرفته ولی به علت پیچیدگی عملیات پولشویی و گستردگی آثار و تبعات منفی اقتصادی و اجتماعی آن از یک سو و فقدان تحقیق و پژوهش‌های لازم برای شناسایی این پدیده، به خصوص در کشورهای در حال توسعه از سوی دیگر، توفیق چندانی به دست نیامده است. اقتصاد ایران به علت قرار گرفتن در کریدور فعالیت‌های قاچاق، فعال بودن بخش‌های زیرزمینی از مناطق مستعد پولشویی به حساب می‌آید. از این رو، لازم است با تلاشی دوچندان، ضمن برخورد با پدیده پولشویی، به تدوین و اجرای سیاست‌هایی به منظور جلوگیری از پیدایش زمینه و شرایط تحقق آن اقدام شود.

پولشویی فرایندی پیچیده، مستمر، درازمدت و گروهی است که به طور معمول در مقیاسی بزرگ انجام می‌شود و حتی می‌تواند از محدوده جغرافیایی - سیاسی یک کشور فراتر برود و به موجب آن پول کثیف حاصل از ارتکاب جرم تغییر شکل یافته و به صورت مشروع و قانونی در آید. به نحوی که منشأ مجرمانه آن از لحاظ ردیابی مشکل می‌شود (میرزاوند، ۱۳۸۲). غالباً مجرمان سعی می‌کنند با استفاده از سیستم بانکی منابع و وجوه حاصل از جرم را تطهیر کنند. از آنجایی که انگیزه مالی مهم‌ترین انگیزه ارتکاب جرم است، جلوگیری از کسب درآمد نامشروع، یکی از ضروریات سالم‌سازی اقتصاد است و افراد را به سمت کسب درآمد حلال و قانونی سوق می‌دهد، با اجرای قانون مبارزه با پولشویی^۱ (AML) می‌توان از ورود پول کثیف ناشی از پولشویی به کالبد اقتصاد کشور جلوگیری کرد. پولشویی با توجه به مجموع ارتباطی که با سایر جرایم بعضاً سازمان یافته از جمله تروریسم، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، ارتشا و دیگر مفسدات اقتصادی دارد، دارای اثرهای بسیار مهم بر مجموعه متغیرهای اقتصاد کلان از جمله توزیع درآمد و سرانه درآمد ملی، ساختار درآمدی کشورها، ترکیب اقتصاد رسمی و غیررسمی، نرخ تورم می‌باشد.

دولت‌ها برای مقابله با جرم پولشویی مراحل متعددی را دنبال می‌کنند در مرحله اول پیشگیری از پولشویی از طریق ناامن کردن محیط برای پولشویان از راه تصویب و تدوین قوانین مؤثر و ترساندن آنان، در مرحله بعد کشف جرم در هر زمان و مکان و نهایتاً مجازات مجرمان دنبال می‌شود، پیش‌نیاز تحقق اهداف فوق، اراده دولت از طریق وضع قوانین مناسب و مؤثر به طوری که مقامات صلاحیت‌دار بتوانند موارد مشکوک را بررسی و اموال مجرمان را بدون تشریفات طولانی مصادره و آنان را مجازات نمایند، می‌باشد. این مقامات می‌باید ضمن دسترسی به منابع و اطلاعات کافی، دارای استقلال کافی و همچنین دارای قدرت اعمال قانون باشند (ملاامینی، ۱۳۹۶).

بیان مسئله

در مورد تاریخ این پدیده با نظریات متفاوتی روبرو هستیم اما آنچه که واضح می‌باشد این است که این پدیده در گذشته به این گستردگی نبوده است افرادی معتقدند سابقه پولشویی به هزاران سال پیش بازمی‌گردد. یعنی زمانی که بازرگانان برای پیشگیری از تصاحب ثروت خود توسط حکام آن را پنهان می‌کردند یا تجار چینی که علاوه بر مخفی کردن دارایی خود مبادرت به جابجایی آن می‌کردند.

دسته دوم معتقدند که این اصطلاح از دهه ۳۰ به وجود آمد یعنی زمانی که دولت آمریکا قمار را ممنوع کرد و بدان دلیل آل کاپون^۲ برای پنهان کردن عواید قمارخانه‌های خود و همین‌طور دیگر جرایم ارتكابی که شامل فحشا، قاچاق مواد الکلی، اخاذی به خریدن رختشویی‌خانه‌ها مبادرت کرد تا بدین ترتیب منشأ غیرقانونی منافع حاصله را پنهان کند. (برناردی، ۱۳۸۱)

در این میان دسته سوم نیز وجود دارند که اعتقاد دارند وجه تسمیه نه به سبب مالکیت رختشویی‌خانه‌ها بلکه به خاطر سازوکاری که در این عملیات انجام می‌شود می‌باشد. به این ترتیب که عواید حاصل از جرم در طول نقل و انتقالات به مالی مشروع و پاک تبدیل می‌شود، مثل یک ماشین لباسشویی که آلودگی‌های لباس را از آن جدا کرده و پاک می‌کند. این اصطلاح برای اولین بار در زمان ریاست جمهوری نیکسون^۳ جریان رسوایی واترگیت در سال ۱۹۷۳ به کار رفت و در سال ۱۹۸۲ نیز برای اولین بار در یک چارچوب حقوقی و قانونی مطرح شد. (برومندفر، ۱۳۸۷)

در دهه ۱۹۸۰ پولشویی به عنوان یک جرم جدید در مورد عواید

2. All capon

3. Nickson

1. Anti money laundering

است. از این رو، مبارزه با آن در ابعاد داخلی با تصویب قوانینی مؤثر و پایش و نظارت بر آن و در ابعاد بین‌المللی از طریق توجه به استانداردهای جهانی پیوستن به نهادهای بین‌المللی به‌طور مثال گروه ویژه اقدام مالی مورد تأکید کشورهای مختلف قرار گرفته است. در باب اهمیت معاهدات بین‌المللی و توجه به استانداردهای جهانی کافی است که بیان شود استانداردهای مصوب ۲۰۱۲ گروه اقدام مالی مورد تأیید و تأکید ۱۸۰ کشور و بسیاری از نهادهای بین‌المللی از جمله بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول می‌باشد (مجموعه مقالات ۱۳۸۲) هرچند لازم است بسیاری از استانداردها را با وضعیت اقتصادی و اجتماعی و حتی فرهنگی ایران مورد ارزیابی و احیاناً تعدیل قرار گیرد، یکی از اصلی‌ترین اقدام کشور ما در راستای مبارزه با پول‌شویی، تصویب قانون مبارزه با پول‌شویی در مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۶ بود اما اجرای دقیق و مستمر قانون مذکور و آیین‌نامه‌های آن و همچنین تأکید بر ضوابط صادره از واحد اطلاعات مالی (FIU)^۲ می‌تواند حصول به اهداف ضد پول‌شویی را تسهیل نماید. (جعفری، ۱۳۸۸)

در ایران، لایحه مبارزه با جرم پول‌شویی در تاریخ ۱۳۸۱/۷/۶ از جانب رئیس‌جمهور به مجلس تقدیم شده که در سال ۱۳۸۵ به تصویب رسید. (جزایری، ۱۳۸۲)

در این مقاله ابعاد پیشگیری از پول‌شویی و مبارزه با آن را در چارچوب نظام بانکی (مطالعه موردی بانک صادرات ایران) تشریح شده است. پیش‌نیاز این موضوع بررسی ساختارها، نظام‌ها، قوانین و مقررات و کلیه ضوابط حاکم بر این سامانه و مقایسه آن با استانداردهای مقبول جامعه بین‌المللی و احصا انحرافات احتمالی می‌باشد. در تبیین دلیل انتخاب موضوع، اهمیت رعایت استانداردها در مراودات بانکی و مالی در سطح بین‌المللی می‌باشد. ناگفته پیداست که هم بانک تسویه بین‌المللی (Bis)^۳ که در حقیقت وظیفه بانک مرکزی جهانی را به عهده دارد و هم گروه اقدام مالی (اکثریت قریب به اتفاق کشورهای دنیا به نحوی بر اجرای مصوبات آن اصرار می‌ورزند) فعالیت‌های شبکه بانکی را براساس معیارها و شاخص‌های چهل‌گانه (زارع، ۱۳۹۲) پایش، رصد و تصمیم‌گیری می‌نمایند. ضمناً در راستای ضرورت اجرای احکام مصوب در پروتکل‌ها و بیانیه‌های بین‌المللی، مجازات‌های سختی از جمله تحریم‌های هدفمند و محدودیت‌های مستمر برای متخلفان احتمالی به اجرا می‌گذارند که گاهی به تحریم‌های همه‌جانبه سازمان ملل نیز گسترش می‌یابد. هر چند استقرار سیستم پیشگیری از پول‌شویی و اجرای الزامات آن هزینه قابل توجهی را به ویژه به

حاصل از قاچاق مواد مخدر مطرح شد. سندهای کلان فعالیت قاچاق مواد مخدر و معضل روزافزون اعتیاد جوامع غربی دولت‌ها را بر آن داشت تا با وضع قوانین جدید مجرمان را از مصرف وجوه غیرقانونی خود محروم کند و به این طریق با قاچاقچیان مواد مخدر مبارزه کند.

امروزه پول‌شویی یک پدیده جهانی است (ارجمندنژاد، ۱۳۹۲) که از طریق جامعه مالی بین‌المللی صورت می‌گیرد در سال‌های اخیر اصطلاح پول‌شویی در سطح وسیع متداول شده و بسیاری از کشورها متناسب با شرایط داخلی خود برای مقابله با آن قانون ضد پول‌شویی وضع کرده‌اند. اکنون این معضل به حدی فراگیر شده که گفته می‌شود جرم شناختن پول‌شویی و تعیین مجازات برای آن به‌منظور دفاع از اقتصاد ملی در برابر اقدام‌های غیرقانونی سازمان‌های مجرم که با قاچاق مواد مخدر و دیگر جرایم سازمان یافته به اعتبار و حیثیت اقتصاد قانونی صدمه می‌زنند و ثبات و امنیت اقتصادی را به مخاطره می‌اندازند، ضرورتی انکارناپذیر است.

براساس تحقیق به عمل آمده توسط مرکز پژوهش‌های مجلس مقوله پول‌شویی از سال‌های آخر جنگ تحمیلی در کشور ما مطرح بوده و تاکنون نیز ادامه دارد به طوری که کشور ما وفق نظر گروه ویژه اقدام مالی (FATF)^۱ در زمره کشورهای مشکوک به پول‌شویی نامبرده می‌شود گروه مذکور که استانداردهای مورد تأیید آنها در بیش از ۱۸۰ کشور دنیا مورد تأکید می‌باشند، در آخرین بیانیه خود (۱۴ فوریه ۲۰۱۴) به اعضا شامل شورای امنیت، صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی، پلیس بین‌المللی، کشورهای گروه ۸ و ... توصیه کرده که توجه ویژه‌ای به مؤسسات مالی شرکت‌های ایرانی، ارتباطات تجاری و تراکنش‌های که با ایران دارند معطوف نمایند همچنین برای بررسی دقیق گروه ویژه اقدام مالی مجدداً بیانیه ۲۵ فوریه ۲۰۰۹ خود را به اعضا و دیگر حوزه‌های قضایی مرتبط برای بکار بردن اقدامات متقابل به‌منظور محافظت از بخش‌های مالی خود از خطرهای پول‌شویی که از ایران منشأ می‌گیرند را اعلام نموده و مصرانه از ایران خواسته تا فوراً و به صورت معنی‌دار اقدامات مشخصی در راستای مبارزه با پول‌شویی به‌ویژه جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم و اجرای مؤثر گزارش تراکنش‌های مشکوک ارائه نمایند. متعاقباً پیرو ارائه مستندات، شواهد جدید و همچنین اقدامات دیگر دولت در سال ۲۰۱۶ گروه اقدام مالی اقدامات تنبیهی را به حالت تعلیق درآورد (قائم مقامی، ۱۳۹۴)

با اینکه واژه پول‌شویی در ادبیات جهانی چندان قدمتی ندارد اما به جرئت می‌توان گفت که همواره همراه تجارت و بازرگانی بوده

2. Finacial Intelligence unit
3. Bank For International Settelement

1. Finacial Action Task Force

صورت سنتی به سازمانها تحمیل می‌کند(معصومی راد، ۱۳۹۶)

پول‌شویی؛ تعریف مفهومی

پول‌شویی عبارت است از تبدیل، ردوبدل، یا انتقال درآمدها، به‌منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن و به‌منظور فرار از قانون و تبدیل آن به پول تمیز و قانونی که به بدنه اقتصاد تزریق می‌شود. به‌عنوان مثال: قاچاق مواد مخدر، تقلبات مالی، فعالیت‌های تروریستی، جرایم سازمان یافته، معاملات دلالی، مالیات گریزان، گروگان‌گیری، قمار، تقلبات مالی اینترنتی و غیره (زارع ۱۳۹۲).

پس پول‌شویی روندهای محسوس و نامحسوس ورود و خروج غیرقانونی پولی و مالی است که بدون فیلتر کارشناسی از ناحیه بانک مرکزی و سایر سیستم‌های تعادل‌بخش در سطح ملی صورت می‌پذیرد. لذا، به‌وضوح روشن است که پول‌شویی به‌صورت هم‌عرض اما با پیامد منفی به رقابت و جنگ با اقتصاد پویا و در حال توسعه می‌پردازد (کشتکار ۱۳۹۲).

نقش پول‌شویی در ایجاد (رکود - تورم)

امروزه پیامد خاص اثربخشی پول‌شویی در اقتصاد آگاه و کلاسیک دنیا بر دانشمندان و کارشناسان تحت امر کاملاً روشن شده است، اثری که غیر از فیلتر تنظیمی دولت‌ها در امور مالی، پولی، اقتصادی، اما بسیار مؤثر که به‌عنوان عامل قوی و گریبان‌گیر قد علم می‌نماید از جمله:

۱= ایجاد تورم؛ تورم همان انبساط پول و افزایش نقدینگی در دست مردم یک کشور بوده که به‌موجب آن قدرت خرید و توانمندی سرمایه‌داران را در کسب درآمدهای نابرابر و حاصل از آن را افزایش می‌بخشد. لذا، پول بیشتر مساوی خرید بیش‌تر، به نفع سرمایه‌دارانی که مانور پولی بالایی دارند می‌شود. آشکار است این نابرابری در عرضه کالا و کسب درآمدهای پولی، به نفع سودجویان و دلالتان شده که ارمغان آن به‌دلیل ایجاد ناهمگونی در عرضه و تقاضا، افزایش قیمت در سطوح داخلی و حتی بین‌المللی را نشانه می‌گیرد. لذا، تورم به‌عنوان یکی از آثار ورود پول از مجاری غیرقانونی سبب عدم توازن در چرخه اقتصادی می‌شود. به‌عنوان مثال ورود قاچاق طلا، ارز و سکه‌های غیرضروری حاصل از فعالیت‌های اینترنتی، چاپ اسکناس‌های جعلی و اوراق بهادار با منشأ جعل و بدون پشتوانه و بسیاری از پول‌های کثیف دیگر را از دیدگاه اقتصادی می‌توان یاد کرد.

۲= ایجاد رکود؛ رکود همان انقباض پولی و کاهش نقدینگی در سطح عمومی اقتصاد ملی هر کشور بوده و به‌موجب آن میزان و سرعت قانونی پول را با چالش‌های جدی مواجه می‌نماید(کیوان پناه ۱۳۸۶) بدین معنی که با خروج ارز و کالاها از مجاری غیرقانونی و سرمایه‌های فیلتر نشده، سبب افزایش سطح تقاضای مصرفی و سرمایه‌ای داخلی شده، در نتیجه سیستم توازن بخشی الگوهای مصرفی و واسطه‌ای داخلی را به‌دلیل آثار قهری و جبری‌اش همراه با کمبودهای تحمیلی و چالش‌های خودسرانه مواجه می‌سازد، به‌طوری که اقتصاد ملی در مواقعی که نیاز به تسریع جریان‌های مالی و پولی، مطابق متد و برنامه‌ریزی‌های اقتصادی داشته‌را، تحت‌تأثیر مانورهای عملیاتی با رویکرد منفی و مخرب خویش قرار می‌دهد.

ارائه تعریف دقیق از جرم که دربرگیرنده تمام جنبه‌های آن باشد کاری دشوار است و این دشواری درخصوص جرایمی که پیچیده و سازمان یافته و دارای جنبه‌های مختلف باشد بیشتر است. لذا تعریفی کامل درخصوص جرم پول‌شویی ارائه نشده، با این حال به تعاریفی چند ذیلاً اشاره می‌شود.

- پول‌شویی عبارت است از راه‌هایی که با توسل به آنها، منابع نقدینده‌های به دست آمده از راه‌های نامشروع را زیرپوشش فریبنده قرار داده و آن را به‌گونه‌ای دیگر جلوه‌گر ساخته تا بدین شکل ماهیت این درآمدها که ناشی از عمل مجرمانه است مخفی بماند (بوسورث و مارش، ۱۳۷۶).

- پول‌شویی روی دیگر یا نیمرخ فعالیت‌های بزه کارانه است که در آن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی طبق روندی در مجاری قانونی پاک می‌شود (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۶).

اکنون در ۱۴۰ کشور قانون مبارزه با پول‌شویی اجرا می‌شود ولی باید اذعان کرد که علیرغم تمامی تدابیر بازدارنده جلوگیری از فرایند پول‌شویی در هیچ کشوری در حد مطلوب موفقیت نداشته. (مرادی، ۱۳۹۴) چنان که در سال ۱۹۹۵ بیش از ۳۵۰ میلیارد دلار در امریکا پول شستشو شده و هم‌اکنون تخمین زده می‌شود که سالانه بیش از ۱۵۰۰ میلیارد دلار در جهان پول‌شویی می‌شود. مقدار پول آلوده‌ای که در تمامی کشورها در چرخش است به‌قدری زیاد می‌باشد که باعث به وجود آمدن اقتصاد دوم زیرزمینی شده است. در دو دهه اخیر با جهانی‌شدن اقتصاد که به‌طور روزافزون مرزهای سیاسی و فرهنگی کشورها را در می‌نورد و چون عرصه اقتصاد بارزترین حوزه جهانی‌شدن است و اجرای آن

کشور، سبب کاهش درآمد دولت می‌شوند به این معنا که حجم عظیمی از درآمد کشور در شرایطی در گردش است که دولت قادر به دریافت مالیات از این سرمایه‌ها، دارایی‌ها و درآمدها نیست (بانکر، ۲۰۰۱: ۱۲). به نظر می‌رسد که اثر فرار مالیاتی ناشی از پول شویی به میزان توسعه یافتگی کشورها و اندازه اقتصاد آن بستگی دارد به عبارت بهتر در کشورهای کوچک تر احتمال وسوسه شیطانی پول شویی بیشتر است (گتزمان، ۲۰۱۰)^۱

۳- کاهش تولید ناخالص داخلی^۲

رشد فعالیت‌های زیرزمینی به علت رشد پول شویی و عدم ثبت در GDP سیاست‌های اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. علاوه بر این پول شویی بر توزیع درآمد در سطح جامعه نیز تأثیر می‌گذارد. در سطح وسیع، فعالیت‌های غیرقانونی نهفته، درآمد را از پس‌اندازکنندگان بزرگ به سمت سرمایه‌گذاران کوچک و پس‌اندازکنندگان کوچک و یا از سرمایه‌گذاری‌های شفاف به سمت سرمایه‌گذاری‌های پر ریسک و با کیفیت پایین هدایت می‌کند افزایش پول شویی مستلزم کاهش دادوستد و کاهش تقاضای پول از بانک‌هاست.

البته این بخشی از اثرات منفی پول شویی بوده که آثار منفی دیگری را هم به وجود می‌آورد که همه آنها به نحوی رشد و توسعه اقتصادی را تحت تأثیر منفی قرار می‌دهند و علاوه بر اثرات مخرب اقتصادی، تأثیر نامطلوب اجتماعی، سیاسی، فرهنگی را سبب می‌شود در نتیجه فاصله طبقاتی (دارا و ندار و پردرآمد و کم‌درآمد) و فساد سیاسی را به وجود می‌آورد در نهایت پول شویی در کشورهای در حال توسعه، مانع ورود آن کشور به هیئت کشورهای توسعه یافته و دستیابی به توسعه پایدار خواهد شد. (چیسک، ۲۰۰۰)^۳

مستلزم به حداقل رسانیدن موانع تجاری و گمرکی می‌باشد دولت‌ها باید با تدابیر قانونی و اتخاذ سیاست‌های مالی بازدارنده، خود را برای مبارزه با پول شویی مجهز کنند (دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر ۱۳۷۸، ۲۱۶) عدم انجام و اجرای ضوابط مبارزه با پول شویی در بسیاری از موارد موجب پرداخت جرایم سنگین شده است بطور مثال بانک HSBC در سال ۲۰۱۲ به مبلغ حدود ۲ میلیارد دلار جریمه شده است.

ب. اثرات پول شویی

با توجه به فعالیت‌های غیرقانونی و بزهکارانه وسیع در دنیا، حجم بزرگی از پول‌های در جریان دنیا، پول‌های کثیف می‌باشند آمارها نشان می‌دهند حجم بسیار بالای از نقدینگی، نقدینگی حاصل از پول شویی در دنیا هستند در نتیجه وجود این حجم وسیع پول کثیف ناشی از عملیات پول شویی بالطبع اثرات زیادی در سطح اقتصاد کلان خواهد داشت، برخی از آثار مخرب ناشی از پول شویی به شرح ذیل بیان می‌شود.

۱- تخریب بازارهای مالی

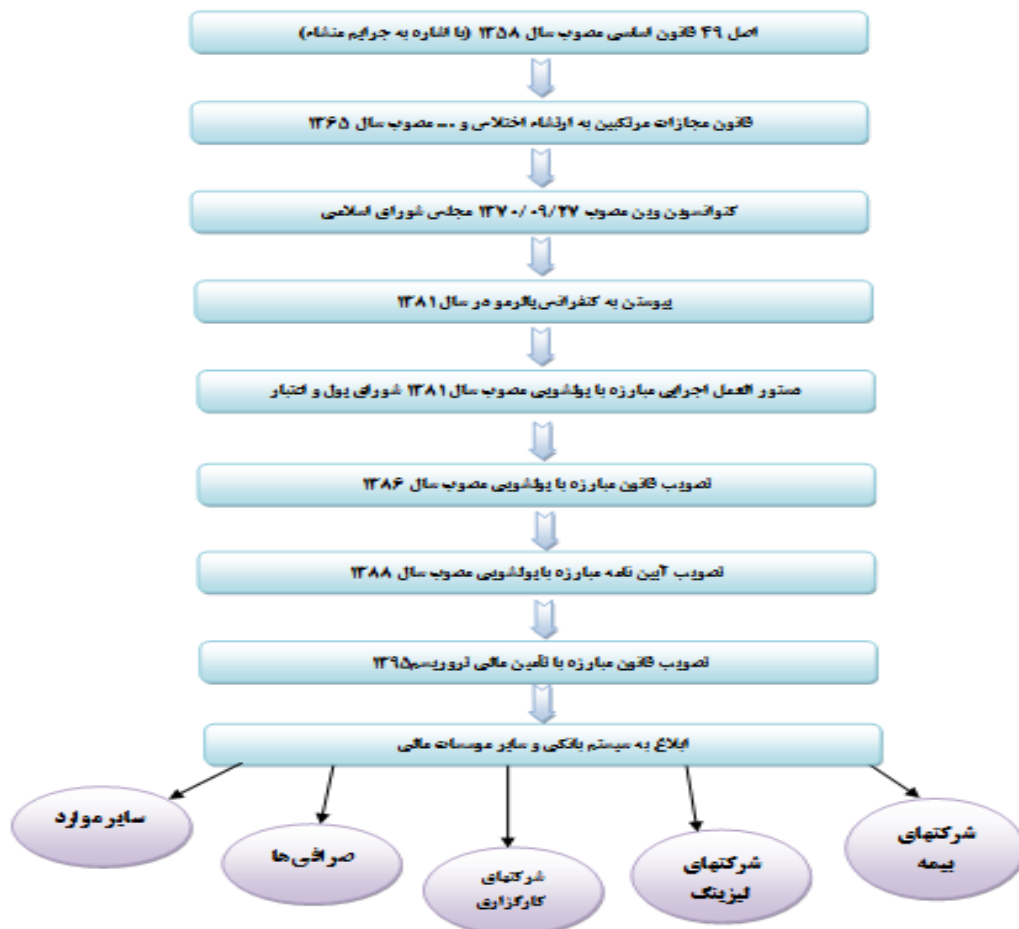
تخریب بازارهای مالی از دیگر آثار مخرب اقتصادی پول شویی به شمار می‌رود به این معنا که پول شویی سبب بی‌ثباتی در بازار مالی می‌شود عملیات پول شویی منابع زیادی از پول را وارد بازار می‌کند که قابل کنترل نیست تسلط پول شویان، کارایی بازارهای مالی را کاهش داده و مشکلاتی را در زمینه نقدینگی و امور اجرایی به بار می‌آورد و با ایجاد عدم ثبات در بازار مالی، اعتماد صاحبان منابع مالی از این بازار از بین می‌رود و در نتیجه سرمایه‌گذاری مالی و جذب منابع مالی در بازار مالی تضعیف می‌شود. (باقرزاده ۱۳۸۳) بی‌شک اولین و مقدم‌ترین مبارزان علیه پول شویی نهادهای مالی و سیاست‌گذاران مالی و اقتصادی هر کشور و سازمان‌های بین‌المللی می‌باشند که همگی در جهت کاهش اثرات مخرب مؤثر می‌باشند.

۲- فرار مالیاتی

پول شویان با تشدید فعالیت‌های غیرقانونی در بازار مالی، آن را در انحصار خود می‌آورند و جریان بازار را به سود خود تغییر می‌دهند، در نتیجه کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی کاهش می‌یابد و چون آنها خارج از کنترل دولت عمل می‌کنند، مشکلاتی را در زمینه دریافت مالیات نیز برای دولت پیش می‌آورند. برای عبور از این مشکلات علاوه بر رعایت و جاری سازی استانداردهای بین‌المللی نیاز به تربیت متخصصان مالی و حقوقی به طور مثال حسابداران قضائی متبحر می‌باشد (جعفری، ۱۳۹۶) پول شویان با فرار از قانون و نپرداختن مالیات و در عین حال انجام فعالیت‌های اقتصادی در

1. Gnutzmann
2. Gross Domestic Product
3. Chissick and others

خلاصه اقدامات به عمل آمده درخصوص مبارزه با پول شویی در ایران

پیشگیری از پول شویی تأثیرگذارتر است؟

نقش کارکنان سازمانهای ذی ربط در مبارزه با پول شویی
چقدر ارزیابی می شود؟

روش پژوهش

مراحل جمع آوری دادهها و احصا اطلاعات به طور سیستماتیک و تجزیه و تحلیل منطقی آنها برای حصول به یک هدف را روش تحقیق علمی می گویند بدیهی است در این روشها از وسایلی از جمله رایانه استفاده می شود، در پژوهش حاضر و متعاقب آن بررسی سؤالات تحقیق با استفاده از روشهای کتابخانه ای و میدانی با روشهای توصیفی تحلیل محتوا صورت گرفته است.

در مطالعه استانداردهای بین المللی از جمله مصوبات گروه اقدام مالی (FATF) و تطبیق آن با استانداردهای بومی با استفاده از نظر متخصصان امور نسبت به طراحی پرسشنامهها اقدام شده است.

در ادامه با استفاده از آزمونهای معتبر از جمله کلمو گراف، بارتلت، لوین و نرم افزار SPSS22 مؤلفهها، ابعاد و

سؤالات اصلی

فرایند پول شویی و پیشگیری آن در نظام بانکی کشور چگونه صورت می گیرد؟

تنگناها و شکافهای موجود در سیستم بانکی در راستای پیشگیری از پول شویی کدامند؟

استانداردهای بین المللی پیشگیری از پول شویی در سیستم بانکی شامل چه مواردی می باشند و چگونه می توان نظام مبارزه با پول شویی در کشور (AML) را با چارچوب قانون اساسی و سایر ملاحظات امنیتی کشور هماهنگ نمود؟

سؤالات فرعی

ویژگیهای نهادها و سازمانهای غیربانکی که در پیشگیری و مبارزه با پول شویی مشارکت می کنند کدام است؟

کدامیک از نهادها و سازمانها در حوزه پیشگیری از پول شویی می باید با بانکها همکاری مؤثر داشته باشند؟

نقش کدامیک از سازمانها و یا نهادهای غیر پولی در فرآیند

در این پژوهش برای کسب اطمینان از کفایت نمونه از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. نتایج آزمون کفایت نمونه‌گیری نشان داد که مقدار شاخص KMO برابر ۰/۸۹۴ است (بیشتر از ۰/۷). لذا تعداد نمونه (تعداد پاسخ‌دهندگان) برای تحلیل عاملی کافی می‌باشد. همچنین مقدار sig آزمون بارتلت، کوچک‌تر از ۰/۰۵ است؛ که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است.

تعیین تعداد عوامل الگو

برای تعیین تعداد عوامل براساس ملاک کیسر^۲ عمل شد. براساس این ملاک تنها عواملی مورد پذیرش قرار می‌گیرند که مقدار ویژه آنها بزرگ‌تر از یک باشد. بر این اساس تعداد ۵ عامل که مقدار ویژه آنها بزرگ‌تر از یک بود، استخراج گردید. تکنیک تحلیل عاملی متغیرهایی که در تحلیل وارد شده‌اند را به ۵ عامل طبقه‌بندی کرده است که ۷۳/۹۸۹٪ از واریانس را تبیین کردند. مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل در جدول ۱ ارائه شده است. براساس نتایج به دست آمده عامل اول با ۱۶/۹۰۳ درصد بیشترین سهم و عامل چهارم با ۱۱/۴۸۳ درصد کمترین سهم را در تبیین کل متغیرها دارند و در مجموع پنج عامل مذکور توانسته‌اند ۷۳/۹۸۹ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین کنند. بر این اساس نتایج به دست آمده هریک از عوامل استخراج شده دارای متغیرهای زیر هستند:

الف: عامل اول: فرآیندهای پیشگیری از پول‌شویی و

مکانیزه کردن آنها

- ارزیابی ریسک پول‌شویی
- تطبیق مدارک با اصل آنها برای شناسایی متقاضی افتتاح حساب
- استعلام از مراجع ذی‌ربط برای ارائه خدمات
- شناسایی متقاضیان در هنگام اخذ وجه نقد به میزان بیش از یک‌صد و پنجاه میلیون ریال
- اعمال مقررات ضد پول‌شویی در شرکت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه بانک
- کافی بودن اطلاعات مندرج در فرم‌های شناسایی مشتریان هنگام افتتاح حساب
- شناسایی مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه در هنگام ارائه

شاخص‌های الگوی مطلوب احصا و چارچوب الگوی موردنظر طراحی شد متعاقباً الگوی لازم مورد ارزیابی نیز قرار گرفت. یک جامعه آماری عبارت است از مجموعه‌ای از افراد یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند. صفت مشترک صفتی است که بین همه عناصر جامعه آماری مشترک و متمایزکننده جامعه آماری از سایر جوامع باشد. (آذر، مؤمنی، ۱۳۹۳). جامعه آماری به کل گروه افراد، وقایع یا چیزهایی اشاره دارد که محقق می‌خواهد به تحقیق درباره آن‌ها بپردازد

با توجه به قلمرو تحقیق، یافته مطالعاتی بانک صادرات ایران در نظر گرفته شده، ۲۷۳۱ واحد تابعه بانک مذکور جامعه آماری تحقیق می‌باشند. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۲۷ واحد بانکی برای نمونه‌گیری به صورت تصادفی انتخاب شده است، گفتنی است این محاسبه در سطح خطای ۵ درصد که قابل‌پذیرش بوده و معقول به نظر می‌رسد صورت گرفته است. تجزیه و تحلیل اطلاعات این کار تحقیقاتی در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام می‌شود.

۱. در سطح توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار، رسم نمودارها و جداول به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد.

۲. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در آمار استنباطی از آزمون‌های زیر استفاده شد:

۳. آزمون کلموگروف- اسمیرنف: جهت بررسی توزیع داده‌ها استفاده شد.

۴. آلفای کرونباخ: برای محاسبه پایایی ابزارها استفاده شد.

۵. آزمون تی‌تست (t): برای مقایسه میانگین‌های هر یک از موقعیت‌های واقعی و ایده آل

۶. مدل معادلات ساختاری (SEM): برای بررسی روابط علی بین متغیرها به صورت منسجم کوشش‌های زیادی در دهه اخیر صورت گرفته است یکی از این روش‌های نویدبخش در این زمینه مدل معادلات ساختاری یا تحلیل چند متغیری با متغیرهای مکنون است. بدون توجه به نام یا مفهوم بی‌شمار آن، این واژه به یک سری مدل‌های عمومی اشاره می‌کند که شامل تحلیل عاملی تأییدی، مدل‌های ساختاری همزمان کلاسیک، تجزیه و تحلیل مسیر، رگرسیون چندگانه، تحلیل واریانس و سایر روش‌های آماری است. (هوئل، ۱۹۹۵: ۱)

یافته‌های پژوهش

خلاصه بررسی شاخص KMO و آزمون بارتلت

– شناسایی مشترکان دارای ریسک سیاسی؛
 – شناسایی بانک کارگزار در زمان گشایش اعتبارات اسنادی
 – رعایت مقررات مبارزه با پول شویی واحدهای خارج از کشور.
 اگر به پنج متغیر فوق دقت کنیم در خواهیم یافت که
 برخی از این عوامل از یک ویژگی خاص در رابطه با تأثیر
 همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات برخوردار می‌باشند.

د: عامل پنجم: تبادل اطلاعات و تأثیر همکاری‌های

بین‌المللی

- معتبر بودن نحوه راستی آزمایی اطلاعات ارائه شده
  - ارسال گزارشات معاملات مشکوک (STR)^۲ به واحد اطلاعات مالی
  - استفاده از امکان ردیابی مالی و مسدود کردن حساب در مقررات ضد پول شویی
  - استفاده از راهنمایی و مشاوره واحد اطلاعات مالی (وزارت امور اقتصاد و دارایی)
  - بروز رسانی اطلاعات مندرج در سامانه‌ها
  - قابل‌اتکا و مؤثر بودن اطلاعات اخذ شده از مراجع برون‌سازمانی
  - توقیف اموال و یا انسداد حساب اشخاص از طریق واحد اطلاعات مالی
  - کافی بودن دستورالعمل‌های صادره بانک مرکزی در بانک‌ها برای مبارزه با پول شویی
- اگر به هشت متغیر فوق دقت کنیم در خواهیم یافت که
 برخی از این عوامل از یک ویژگی خاص در رابطه با تأثیر
 سازمان‌های غیربانکی در مبارزه و پیشگیری از پول شویی
 برخوردار می‌باشند.

خدمات KYC اگر به هفت متغیر فوق دقت کنیم در خواهیم
 یافت که برخی از این عوامل از یک ویژگی خاص در رابطه
 با شناسایی ریسک پول شویی، ارزیابی و مدیریت آن
 برخوردار می‌باشند.

ب: عامل دوم: ریسک پول شویی ارزیابی و مدیریت

آن

- نگهداری اطلاعات مشتریان در سازمان به مدت حداقل ۵ سال؛
- شناسایی و ارزیابی ریسک‌های مربوط به مبارزه با پول شویی در زمان عرضه محصولات جدید به‌ویژه در فناوری‌های نو؛
- درج مشخصات فرستنده و گیرنده در نقل‌وانتقال الکترونیکی؛
- مناسب بودن نرم‌افزارهای مصوبه در سازمان برای مبارزه با پول شویی؛
- تأثیر سامانه دولت الکترونیک در مبارزه با پول شویی.

اگر به پنج متغیر فوق دقت کنیم در خواهیم یافت که
 برخی از این عوامل از یک ویژگی خاص در رابطه با فرایندهای
 پیشگیری از پول شویی و مکانیزه کردن آنها برخوردار می‌باشند.

ج: عامل سوم: نقش کارکنان سازمان‌های مؤثر در

مبارزه و پیشگیری از پول شویی

- آموزش لازم و کافی را در خصوص پیشگیری از پول شویی
- شناسایی واحد اطلاعات مالی (FIU)؛
- آموزش کارکنان در مبارزه با پول شویی؛
- تجربه و مهارت‌های کارکنان؛
- تحصیلات کارکنان.

اگر به پنج متغیر فوق دقت کنیم در خواهیم یافت که
 برخی از این عوامل از یک ویژگی خاص در رابطه با نقش
 کارکنان سازمان در مبارزه و پیشگیری از پول شویی برخوردار
 می‌باشند.

چ: عامل چهارم: تأثیر سازمان‌های غیربانکی در

پیشگیری و مبارزه با پول شویی

- انجام همکاری بین‌المللی مثلاً تبادل اطلاعات برای جلوگیری از پول شویی؛
- استفاده از اطلاعات سازمان‌های بین‌المللی مانند FATF، UN^۱ و ... برای شناسایی اشخاص تحریمی؛

جدول ۱. مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل

Rotation Sums Of Squared Loadin			عامل‌ها
مقادیر ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد تجمعی واریانس تبیین شده	
۵/۰۷۱	۱۶/۹۰۳	۱۶/۹۰۳	عامل اول
۵/۰۶۶	۱۶/۸۸۷	۳۳/۷۹	عامل دوم
۴/۳۲۳	۱۴/۴۱۲	۴۸/۲۰۱	عامل سوم
۴/۲۹۲	۱۴/۳۰۵	۶۲/۵۰۶	عامل چهارم
۳/۴۴۵	۱۱/۴۸۳	۷۳/۹۸۹	عامل پنجم

از پول‌شویی (۷۳) گویه توقیف اموال و انسداد حساب توسط واحد اطلاعات مالی (۰/۷۹) بیشتر از دیگر گویه‌ها توانسته واریانس تأثیر سازمان‌های غیربانکی در مبارزه و پیشگیری از پول‌شویی را توزیع دهد. به عبارت دیگر، این گویه با عامل یاد شده تأثیر بیشتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد. گویه راستی آزمایی اطلاعات (۰/۵۵) کمتر از سایر گویه‌ها توانسته‌اند واریانس تأثیر سازمان‌های غیربانکی در مبارزه و پیشگیری از پول‌شویی را توزیع دهد. به عبارت دیگر این گویه با عامل یاد شده تأثیر کمتری نسبت به دیگر گویه‌ها دارد.

برای متغیر نقش کارکنان سازمان در مبارزه و پیشگیری از پول‌شویی (۷۴) گویه تأثیر آموزش کارکنان (۰/۸۸) بیشتر از سایر گویه‌ها توانسته واریانس نقش کارکنان سازمان در مبارزه و پیشگیری از پول‌شویی را توزیع دهد. به عبارت دیگر، این گویه با عامل یاد شده تأثیر بیشتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد. گویه انجام آموزش (۰/۵۹) کمتر از سایر گویه‌ها توانسته‌اند واریانس نقش کارکنان سازمان در مبارزه و پیشگیری از پول‌شویی را توزیع دهد. به عبارت دیگر، این گویه با عامل یاد شده تأثیر کمتری نسبت به دیگر گویه‌ها دارد.

برای متغیر تأثیر همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات (۷۵) گویه شناسایی ریسک سیاسی (۰/۸۰) بیشتر از دیگر گویه‌ها توانسته واریانس تأثیر همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات را توزیع دهد. به عبارت دیگر، این گویه با عامل یاد شده تأثیر بیشتری نسبت به دیگر گویه‌ها دارد. گویه تبادل اطلاعات (۰/۶۱) کمتر از دیگر گویه‌ها توانسته‌اند واریانس تأثیر همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات را توزیع دهد. به عبارت دیگر این گویه با عامل یاد شده تأثیر کمتری نسبت به دیگر گویه‌ها دارد.

ارزیابی اعتبار سازه‌ای مدل اندازه‌گیری پیشگیری از پول‌شویی

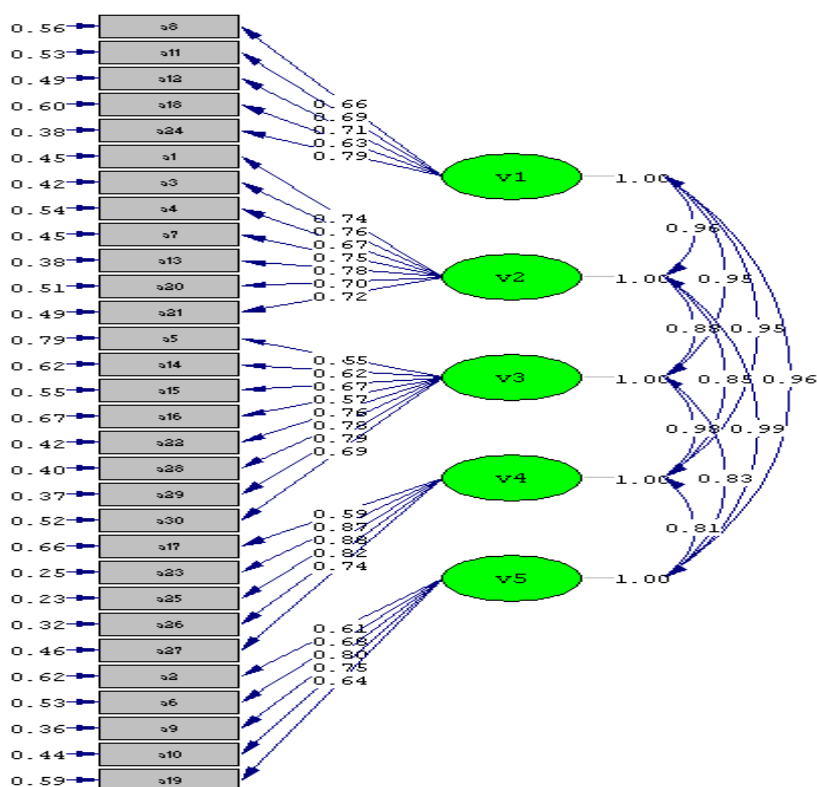
مدل اندازه‌گیری پیشگیری از پول‌شویی در حالت تخمین ضرایب استاندارد با توجه به خروجی نرم‌افزار لیزرل مقدار $\frac{x^2}{df}$ خروجی $RMSEA = 0.063$ را برای مدل نشان می‌دهد. هر چه میزان این شاخص $RMSEA$ کمتر باشد مدل برازش مناسب‌تری برخوردار است، که در این مدل این‌گونه می‌باشد. مدل‌های اندازه‌گیری در حالت تخمین استاندارد میزان تأثیر هر کدام از متغیرها و یا گویه‌ها را در توزیع واریانس نمرات متغیر یا عامل اصلی را نشان می‌دهد.

برای متغیر فرایندهای پیشگیری از پول‌شویی و مکانیزه کردن آن‌ها (۷۱) مؤلفه دولت الکترونیک (۰/۷۹) پیش‌تر از سایر مؤلفه‌ها توانسته واریانس فرایندهای پیشگیری از پول‌شویی و مکانیزه کردن آن‌ها را توزیع دهد. به عبارت دیگر این گویه با عامل یاد شده تأثیر بیشتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد. گویه نرم‌افزار از منصوبه در سازمان (۰/۶۳) کمتر از سایر سؤالات توانسته واریانس فرایندهای پیشگیری از پول‌شویی و مکانیزه کردن آن‌ها را توزیع دهد. به عبارت دیگر این گویه با عامل یاد شده تأثیر کمتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد.

برای متغیر شناسایی ریسک پول‌شویی، ارزیابی و مدیریت آن (۷۲) گویه شرکت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه (۰/۷۸) بیشتر از سایر گویه‌ها توانسته واریانس شناسایی ریسک پول‌شویی، ارزیابی و مدیریت آن را توزیع دهد. به عبارت دیگر این گویه با عامل یاد شده تأثیر بیشتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد. گویه اعلام‌ها (۰/۶۷) کمتر از سایر سؤالات توانسته‌اند

واریانس شناسایی ریسک پول‌شویی، ارزیابی و مدیریت آن را توزیع دهد. به عبارت دیگر، این گویه با عامل یاد شده تأثیر کمتری نسبت به دیگر گویه‌ها دارد.

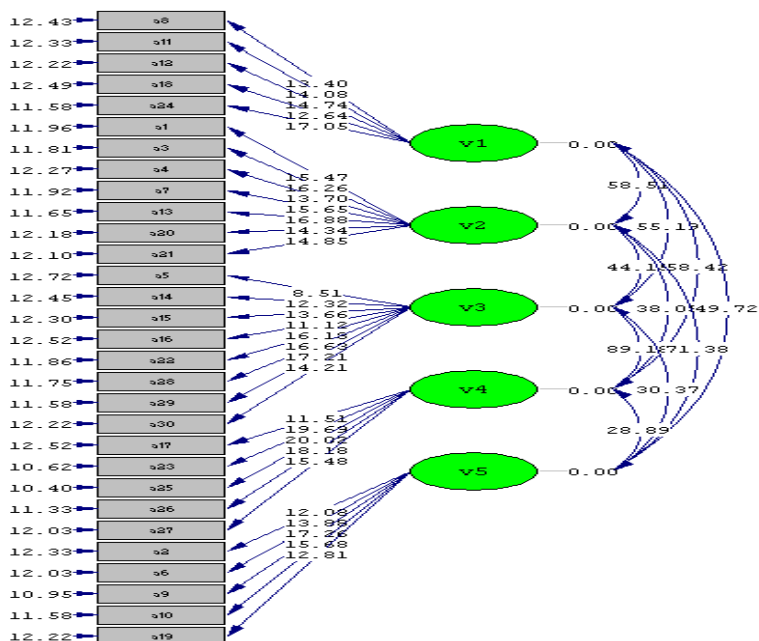
برای متغیر تأثیر سازمان‌های غیربانکی در مبارزه و پیشگیری

نمودار ۱. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول مدل اندازه‌گیری پیشگیری از پول شویی در حالت تخمین استاندارد

۱/۹۶-) است. معنی‌دار بودن این اعداد نشان‌دهنده مناسب بودن مدل می‌باشد. به عبارت دیگر، هرکدام از گویه‌ها در قالب عوامل و یا متغیرهای مربوط به خود معنی‌دار می‌باشند.

خروجی بعدی نمودار ۲ قسمت معنی‌داری ضرایب و پارامترهای به دست آمده مدل اندازه‌گیری متغیر روابط عمومی را نشان می‌دهد که تمام ضرایب به دست آمده معنی‌دار شده‌اند زیرا مقدار آزمون معنی‌داری تک‌تک آن‌ها خارج از بازه (۱/۹۶،

نمودار ۲. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول مدل اندازه‌گیری پیشگیری از پول شویی در حالت معنی‌داری پارامترها

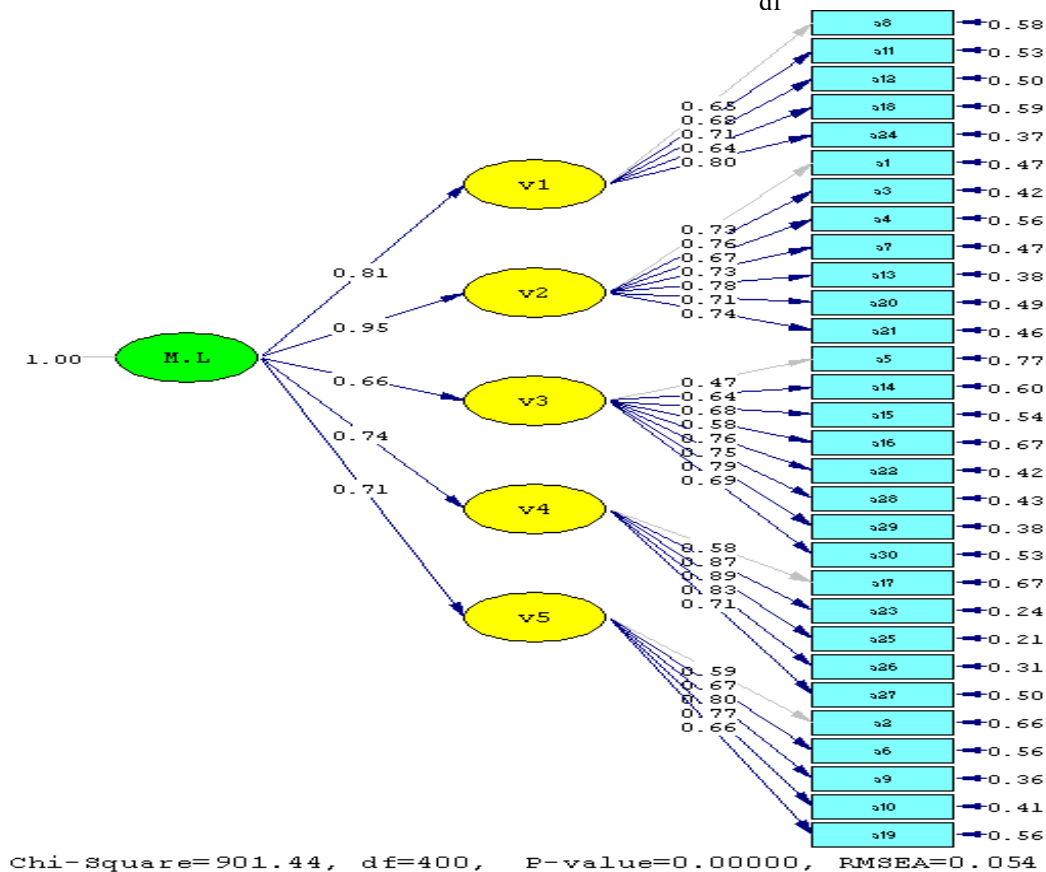
با توجه به نتایج حاصله از تحلیل عاملی تأییدی می‌توان گفت

۲/۲۵۳ بوده و همچنین خروجی میزان $RMSEA=0.054$ را برای مدل نشان می‌دهد. ضمن آنکه مدل‌های اندازه‌گیری در حالت تخمین استاندارد میزان تأثیر هرکدام از متغیرها و یا گویه‌ها را در توزیع واریانس نمرات متغیر یا عامل اصلی نشان می‌دهد.

تمامی سؤال‌ها به طرز معنی‌داری اندازه‌گیرنده متغیر پنهان است.

مدل نهایی

نمودار (۳) مدل نهایی در حالت تخمین را نشان می‌دهد. با توجه به خروجی نرم‌افزار لیزرل مقدار $\frac{\chi^2}{df}$ محاسبه شده برابر

نمودار ۳. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم مدل نهایی در حالت تخمین استاندارد

با توجه به نتایج حاصله از آزمون مدل و مقایسه مقادیر قابل قبول و محاسبه ای می‌توان گفت کلیه مقادیر ناشی از مدل در حد مطلوب بوده و مدل برازش حاضر یک مدل مناسب

برای پژوهش بعمل آمده می‌باشد.

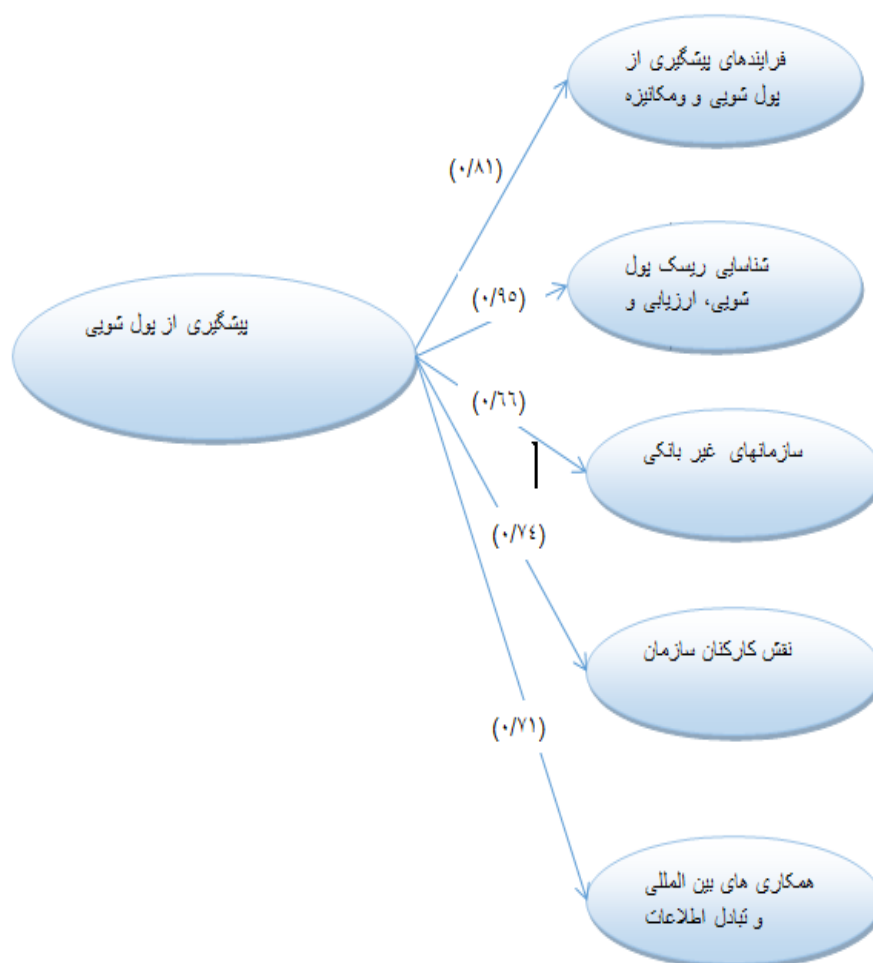
جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل نهایی

IFI	NNFI	NFI	AGFI	GFI	RMSEA	SRMR	CMIN/DF	شاخص برازندگی
>0.9	>0.9	>0.9	>0.9	>0.9	<0.08	<0.05	<3	مقادیر قابل قبول
0.97	0.95	0.94	0.93	0.95	0.054	0.038	2.253	مقادیر محاسبه شده

راستی آزمایی آنها مدل نهایی تحقیق طبق نمودار ۴ نشان

با عنایت به مجموعه اقدامات بعمل آمده طی فرایند پژوهش

شامل جمع آوری، پردازش اطلاعات، آزمون‌های آماری داده‌ها است.

نمودار ۴. مدل نهایی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف تحقیق «تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پول شویی در ساختار سیستم بانکی ایران در بانک صادرات» است که با روش ترکیبی کمی و کیفی از نوع تحلیل محتوا نظام مقوله‌بندی استقرایی و تحلیل عاملی تأییدی در دو مرحله انجام گرفته است. در مرحله اول اطلاعات از طریق متون چاپی و دیجیتالی موجود در سایت‌ها و پایگاه‌های معتبر علمی و مطالعات نظری و تجربی و نظرات کارشناسان و خبرگان سیستم بانکی ایران و خبرگان دانشگاهی گردآوری شد.

در مرحله دوم با استفاده از نرم‌افزارهای spss و Lisrel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در راستای تحلیل عاملی اکتشافی پنج متغیر اصلی مورد شناسایی، ارزیابی و آزمون قرار گرفته است فرایندهای پیشگیری از پول شویی و مکانیزه کردن آنها به‌عنوان متغیر اول دارای هفت مؤلفه، شناسایی، ارزیابی ریسک پول شویی که خود دارای پنج مؤلفه بوده به‌عنوان متغیر

دوم، نقش کارکنان سازمان‌های مؤثر در مبارزه با پول شویی نیز با اعلام متغیر سوم با پنج مؤلفه احصا شد.

تأثیر سازمان‌های غیر بانکی در پیگیری و مبارزه با پول شویی حاوی پنج مؤلفه و تبادل اطلاعات و تأثیر همکاری‌های بین‌المللی شامل هشت مؤلفه به ترتیب به‌عنوان متغیر چهارم و پنجم شناسایی شدند برای متغیر اول بیشترین تأثیر مرتبط با مؤلفه دولت الکترونیک و کمترین تأثیر با مؤلفه نرم‌افزارهای منصوبه می‌باشد.

در متغیر دوم بیشترین تأثیر در رابطه با مؤلفه شرکت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه و وابسته و کمترین تأثیر نیز از آن استعلام‌های ذی‌ربط می‌باشد.

درخصوص متغیر سوم گویه توقیف اموال و انسداد حساب‌ها از طریق واحد اطلاعات مالی و گویه راستی آزمایی اطلاعات به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را داشته‌اند.

در رابطه با متغیر چهارم مؤلفه آموزش موردنیاز کارکنان

غیربانکی در پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی با ضریب ۰/۶۶ از سهم کمتری نسبت به سایر متغیرها برخوردار بوده است از طرف دیگر میزان آماره t برای تمام متغیرها خارج از بازه (۱/۹۶، -۱/۹۶) بوده است. بنابراین، با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت که روابط متغیرها معنی‌دار می‌باشند در یک جمع‌بندی نتایج نشان می‌دهد اقدامات بعمل آمده درخصوص پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی تدوین شده توسط گروه اقدام مالی انطباق کامل ندارد.

پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی، شماره ۲۳، ۲۴-۳۳.

زارع فرد، قائم‌مقام (۱۳۹۲) استانداردهای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، بانک مرکزی ج.ا.ا، تهران، ۶۷-۸۰. کشتکار (۱۳۹۲). پیشگیری از پول‌شویی انتشارات بانک مرکزی، تهران، ۱۱-۲۷.

کیوان پناه، علی (۱۳۸۶). «پول‌شویی و اثرات اقتصادی آن». مجلس و پژوهش، ویژه‌نامه پول‌شویی، ۳۷ (۱۰)، ۱۲-۲۵. قائم‌مقامی، علی؛ طاهری تفرشی، رضا و ارجمندزاد، عبدالمهدی (۱۳۹۴). مجموعه مقررات پیشگیری از پول‌شویی بانک مرکزی فرهنگ تخصصی پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم. تهران: انتشارات تاش. میرزاوند، فضل‌اله (۱۳۸۲). «اهمیت قانون‌گذاری در مبارزه با پول‌شویی». مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۸۴-۱۰۱.

مرادی، رسول و سیدی، سید محمد (۱۳۹۴). صد پرونده پول‌شویی گروه اگمونت، انتشارات کیمیا قلم، تهران، ایران. ملا امینی، وحید و خالقی بایگی، احمد (۱۳۹۶). راهنمای مبارزه با پول‌شویی انتشارات سخنوران، تهران، ایران. معصومی‌راد، مریم (۱۳۹۴). کاربرد فناوری بلاک چین در مبارزه با پول‌شویی، هفتمین همایش بانکداری الکترونیک، تهران، ایران.

بیشترین تأثیر و کفایت دوره‌های آموزشی کمترین تأثیر را داشته‌اند.

برای متغیر پنجم نیز بهترین تأثیر برای گویه شناسایی ریسک سیاسی و کمترین تأثیر نیز برای همکاری‌های بین‌المللی احصا شده‌اند.

در مقایسه با متغیرهای پنج‌گانه اصلی نیز عامل دوم یعنی شناسایی ارزیابی و مدیریت ریسک پول‌شویی با ضریب ۰/۹۵ بیشترین تأثیر را در پیشگیری و مبارزه با پول‌شویی داشته ضمن اینکه متغیر چهارم تحت عنوان تأثیر سازمان‌های

منابع

ارجمندزاد (۱۳۹۲) پول‌شویی در حوزه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، مجموعه مقررات بانک مرکزی. آذر، مؤمنی (۱۳۹۳). آمار و کاربرد آن در مدیریت، انتشارات سمت، تهران، ایران. باقرزاده، احد (۱۳۸۳). جرایم اقتصادی و پول‌شویی، انتشارات مجمع علمی و فرهنگی، تهران، ایران. برومندفر، پرستو (۱۳۸۷) «پول‌شویی پاک کردن ردپای جرم». مجله بانک مسکن، شماره ۲۱۰، ۵۴-۶۰. بهرامزاده، حمید و شریعتی، حسین (۱۳۸۵) «روش‌های مبارزه با پول‌شویی». ماهنامه تدبیر، شماره ۱۴۹، ۱۱-۱۷. جزایری، مینا (۱۳۸۲). «پول‌شویی و مؤسسات مالی»، نشریه مجلس و پژوهش شماره ۳۷، ۱۰، ۱۸-۲۵. جزایری، مینا (۱۳۸۲) جرم پول‌شویی به‌عنوان یک جرم مستقل، پول‌شویی (مجموعه سخنرانی‌های و مقالات همایش بین‌المللی همایش بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی)، تهران، ایران. جعفری، حسینعلی (۱۳۸۸). بررسی فقهی و حقوقی پول‌شویی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ۳۴-۶۷. جعفری، نادر، (۱۳۹۶). نقش حسابدار قضایی در دادرسی جرم پول‌شویی فصل‌نامه حسابداری، ۹۶-۱۰۲.

دانشجو، حامد (۱۳۹۵) پول‌شویی، جرمی پنهان در اقتصاد، laundering. International Review of Law and Economics, 30(3), 244-252.

Farrell, H. (2003). "Constructing the International Foundations of E- Commerce the EU- U.S. Harbor Arrangement". *journal of International organization*, 57(2), 277-306.

Ramberg, C. H. (2001). "The E- Commerce Directive and Formation of Contracts in a Comparative perspective". *Global Jurist*

Abdul Jalil, M.D. (2004). "E- Contract Law- Malaysia, Development in Electronic Contract Laws: a Malaysian Perspective". *Computer Law & Security Report*, 20(2).

Chissick, M. & Kelman, A. (2000). *Electronic Commerce: Law and Practice*, Sweet & Maxwell Second Edition, London.

Gnutzmann, H., McCarthy, K. J. & Unger, B. (2010) Dancing with the devil: Country size and the incentive to tolerate money

- advances*, 1(2), 429-431.
- Tan, Harry. S.K. (2002). "Electronic Transactions Regulation- Singapore, the Impact of the Singapore Electronic Transaction Act on the Formation of E-Contracts". Part I, Computer Law, Security Report, Vol. 18, No.4.
- Tea Kyung Sung. (2006). "E-Commerce critical Success factors: East vs. West". *Technological Forecasting and Social Change*. 73(9), 1161-1171.
- Tanzi, V. (1996). *Money lavndering and the International Financial System*. the University of California: International Monetary Fund.